

EEN FOTOALBUM MET EEN VERHAAL

Door: majoor b.d. Peter Yska, Museum Verbindingsdienst

Het Museum Verbindingsdienst beschikt over een fototheek met een in de loop der jaren opgebouwde kostbare collectie foto's. Onlangs trof ik bij het doorbladeren van enkele albums in één ervan een collectie foto's aan die gemaakt zijn in de periode 7 - 28 september 1953 tijdens de legerkorpsoefening 'Grand Repulse' (to repulse = terugstoten, teruggedrijven). Deze oefening, ondersteund door het legerkorpsverbindingsbataljon, is door de opgedane ervaringen voor de verdere ontwikkeling van de Verbindingsdienst van grote betekenis geweest. Het fotoalbum, het verbindingsbataljon en de legerkorpsoefening hebben alle drie wat met elkaar te maken. In dit artikel komt die samenhang aan de orde.

'GRAND REPULSE' WAS BIJZONDER!

De oefening Grand Repulse was er één met verschillende primeurs. Het was namelijk de eerste keer dat het kort daarvoor opgerichte 1e Legerkorps met een eigen parate divisie, de in het voorjaar van 1953 paraat gestelde 4e Infanteriedivisie, deelnam aan de herfstmanoeuvres van de NAVO. Bovendien trad het 1e Legerkorps, versterkt met de Britse 6e Pantserdivisie, voor de eerste maal in haar bestaan beweeglijk op met gemotoriseerde / gemechaniseerde grote eenheden om de opmars en het aanvallende gevecht te beoefenen. De aansturing van de verbindingen tijdens de oefening gebeurde voor het eerst door een in de legerkorpsstaf opgenomen sectie Verbindingsdienst. Een enkele maanden eerder paraat gesteld verbindingsbataljon zorgde tijdens de oefening voor de benodigde verbindingen voor de legerkorpsstaf.

Een andere noviteit was het voor de eerste maal operationeel gebruiken van Amerikaanse draaggolfapparatuur in combinatie met radio's, toen nog radioschakelverbin-

dingen geheten.

Op de achtergrond van de oefening speelde mee dat de Nederlandse eenheden te maken hadden gekregen met een andere wijze van vulling met personeel. Oorspronkelijk kwamen twee lichtingsploegen per jaar onder de wapenen maar in 1952 veranderde dit in drie. Vanaf 1 augustus 1953 functioneerde het zogenaamde 'fillersysteem' met het oproepen van zes lichtingsploegen per jaar.

VOOROEFFENEN

Om tijdens de oefening Grand Repulse optimaal te kunnen presteren organiseerde de legerkorpsstaf enkele vooroefeningen. In de periode van 14 - 17 juli 1953 hield ze de stafdiensstofening 'Grendel' in de omgeving van Hoog Buurlo. Hoofddoel was het oefenen van de staf van de paraat gestelde 4e Infanteriedivisie en de staven van haar onderdelen (*Legerkoerier, jaargang 3 nr. 7, juli 1953*).

Dit was de eerste door de legerkorpsstaf georganiseerde oefening na de oorlog waarbij een **paraat gesteld** legerkorpsverbindings-

bataljon onder bevel van majoor L. Vader steun verleende. Het bataljon was echter nog lang niet op sterkte en werd daarom aangevuld met kader en dienstplichtigen en materieel uit de opleidingseenheden.

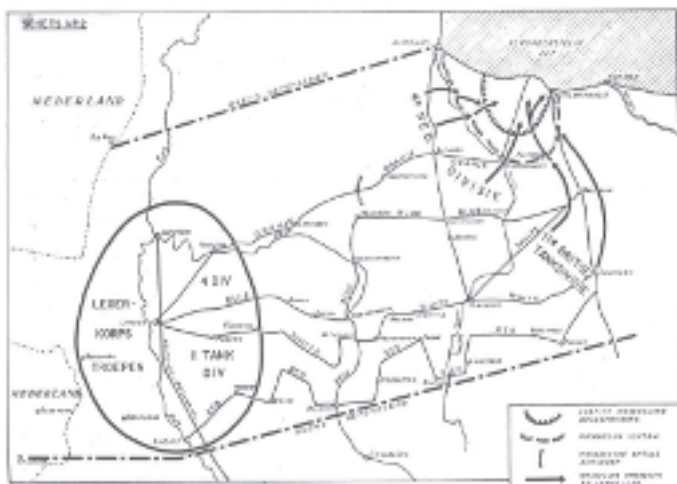
Hoofdverbindingsmiddel tijdens de oefening vormden de lijnverbindingen. De kwaliteit ervan, misschien vanwege het slechte weer, was echter niet geweldig.

Na Grendel volgde de stafdiensstofening 'Little Repulse' in augustus 1953 waaraan de staven van 1 LK, 1 LKA en de 4e Infanteriedivisie deelnamen. De oefening speelde zich af in het gebied: Soest - Bilthoven - De Bilt. Het legerkorpsverbindingsbataljon, samengesteld uit paraat en gemobiliseerd personeel, leverde wederom verbindingssteun. Beoefend werd onder andere het concept van een legerkorpscommandopost en een stafkwartier (later bekend als Ops I en Ops II) en het verplaatsen hiervan.

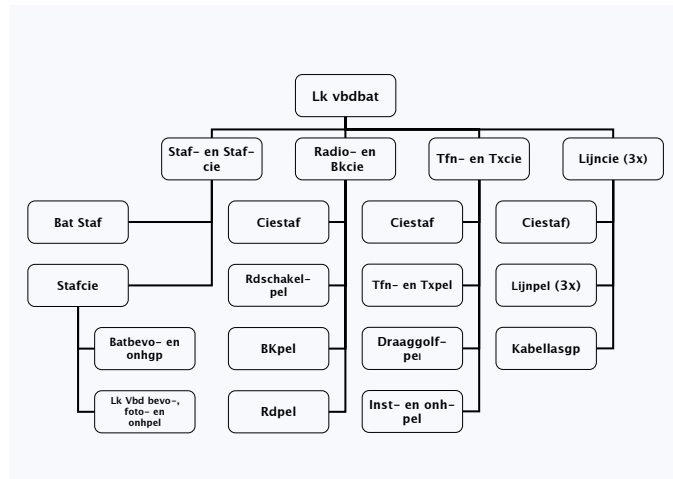
DOEL EN OPZET

Doel van de oefening was het beweeglijke optreden van een legerkorps. Dit gebeurde door het uitvoeren van een opmars over een grote afstand en het aanval van een verdediger die zich nog niet zo lang ter verdediging had ingericht.

Oplopende spanningen tussen een Westland - Nederland en de Britse zone in Duitsland tot de Elbe - en een Noordland - Denemarken en Scandinavië - vormden de uitgangssituatie. Beide blokken waren van elkaar gescheiden door de Noordzee en een denkbeeldige zee. De spoorlijn van Bremen naar Wilhelmshafen en de autobaan van Bre-

Figuur 1

Figuur 2

men naar Hamburg vormden daarbij de kust van die zee.

1 (NL) Legerkorps kreeg opdracht haar troepen te concentreren in het gebied Rheine - Fürstenaau - Meppen - Nordhorn - Rheine. Van hieruit konden de eenheden optreden in het toegewezen operatiegebied (zie fig. 1) mochten troepen van Noordland een landing op de denkbeeldige kust uitvoeren (*Militaire Spectator*, jaargang 123 nr. 1, januari 1954; *Ons Leger*, jaargang 37 nr. 10, oktober 1953).

DEELNEMENDE TROEPEN

Luitenant-generaal A.T.C. Opsomer, commandant 1 LK, beschikte tijdens de oefening over:

- Legerkorpstroepen, waaronder het versterkte legerkorpsverbindingsbataljon, 101 Artilleriegroep met drie afdelingen, een geniebataljon, logistieke instellingen en enkele Britse transport-eenheden;
- de op 1 februari 1953 paraat gestelde 4e Nederlandse Infanteriedivisie;
- de 11e Britse Pantserdivisie bestaande uit 1st Armd Brigade, 1st Lorried Brigade, en de 27e Canadese (gemotoriseerde) Infanteriebrigade als versterking.

De totale sterkte bedroeg 55.000 man waarvan ongeveer 35.000 Nederlanders.

Als tegenstander trad op de Britse 2e Infanteriedivisie (minus) versterkt met twee Deense bataljons met een totale sterkte van ongeveer 3000 man (*Nederlands Instituut voor Militaire Historie*, Dossiernummer 175, map 15).

HET OPERATIEPLAN

Om met succes op te kunnen treden meende C-1 LK uit te moeten gaan van de beginselen snelheid en initiatief. Hij besloot daarom langs vier opmarsassen zijn eenheden te verplaatsen in de richting van de eventueel gelande vijandelijke troepen. De 4e (NL) Infanteriedivisie moest opmarcheren langs de assen Orange en Blue en de 11e Pantserdivisie via White en Red (zie fig. 1). In de opmarsroutes lagen naast verschillende bruggen ook de rivieren Hase en Hunte. Deze obstakels konden, indien bezet door de vijand, een zeer vertragend effect op de eigen operaties hebben. Het snel uitvoeren van de opmars was dus van essentieel belang om de hinderniswaarde van genoemde objecten aan Noordland te ontzeggen. C-1 LK besloot daarom het verkenningsregiment van de 11e Britse Pantserdivisie, versterkt met infanterie en artillerie, en een Nederlands verkenningseskadron vooruit te sturen. De 4e Infanteriedivisie werd, om snel te kunnen verplaatsen, versterkt met transportcompagnieën uit de legerkorpstroepen om twee regimenten infanterie te motoriseren. Een derde infanterieregiment zou eventueel later opgehaald worden.

DE VERPLAATSING

Het verplaatsen van de troepen en midde-len van 1 LK uit Nederland naar het verzamelgebied in de omgeving van Lingen was een zeer omvangrijke en tijdconsumerende operatie vergeleken met thans. Al op 5 september vertrokken een vijftiental schepen met allerhande goederen, waaronder ver-

bindingsmateriaal (vooral haspels met kabel), met een totaal gewicht van ± 35.000 ton, naar de haven van Rheine. De maandag daarop verplaatsten 3000 man, overwegend logistiek- en geniepersoneel, met ongeveer 600 voertuigen naar het legerkorpsverzorgingsgebied ('Command Military Area' = CMA). In de loop van de week arriveerden de overige eenheden en het materieel per voertuig en per trein in het verzamelgebied. Na de oefening keerden troepen en het materieel op dezelfde manier terug naar Nederland. Een deel van de verbindingstroepen keerde, na het opruimen van de uitgelegde lijnverbindingen, ruim een week later terug (*Ons Leger*, jaargang 37 nr. 10, oktober 1953).

DE UITVOERING

Na het ontvangen van het codewoord 'Snapshot' in de nacht van vrijdag 18 op zaterdag 19 september zetten de gemotoriseerde eenheden de opmars in. Ze kregen daarbij regelmatig te maken met door Noordland uitgestuurde snelle lichte eenheden die terugtrokken, verslagen of omgetrokken werden. 's Avonds was de lijn Diepholz - Vechta - Cloppenburg bereikt. De volgende dag naderde de 4e Infanteriedivisie het belangrijke wegenknooppunt Wildeshausen en de rivier Hunte terwijl de 11e Pantserdivisie Bassum bezette. Zondag 21 september vond voortzetting van de opmars plaats tegen een sterke vijand die op een steeds kleiner gebied werd samengedrongen. Op 22 september bij het aanbreken van de dag voerde de 4e Infanteriedivisie ge-

lijktijdig langs een as uit het westen en één uit het zuiden een aanval uit op het vijandelijke bruggenhoofd. De Canadese Brigade en de 11e Pantserdivisie moesten op nader bevel de aanval inzetten. Ondertussen plande C-1 LK ook nog de inzet van een tactisch kernwapen op het hoofdkwartier van de vijand en zijn algemene reserve. Slecht weer verhinderde dat de luchtmacht de (oefen)inzet uitvoerde.

Tijdens de opmars trokken de infanterie en tankeenheden zeer snel op. De (lijn)verbindingen waren hierop niet berekend en veroorzaakten de nodige problemen bij de commandovoering.

DEELNEMENDE EENHEDEN

Ondersteuning van het legerkorps en de legerkorpsstaf in het bijzonder op het gebied van de verbindingen gebeurde door:

- de eind augustus 1953 opgerichte sectie Verbindingsdienst in de legerkorpsstaf met als hoofd majoor W.H. Gout;
 - het legerkorpsverbindingsbataljon (Lk vdbbat) met een sterkte die varieerde tussen 1000 en 1500 man, afhankelijk van de geraadpleegde bron (zie organogram) waarschijnlijk versterkt met een vierde lijncompagnie afkomstig van 103 Lijnbataljon (mobilisabel);
 - een luchtsteunverbindingscompagnie (later 107);
 - 109 Lk Verbindingsdienstherstel- en Depotcompagnie;
 - 101 Veldpostdetachement;
 - 105 Verbindingsverkenningbataljon.
- De mobiele compagnie, gelegerd in de

Wittenberg, met als hoofdtak tactische radio-interceptie was afkomstig uit de Nationale Sector.

Een eigen verbindingsafdeling, onder bevel van de eerste luitenant N.J. Baden, zorgde voor de verbindingen in de 4e Infanteriedivisie.

DE NAVO

Bij de oprichting van de NAVO op 4 april 1949 spraken de lidstaten af hun verdedigingsapparaat te verbeteren. Voor Nederland betekende dit het zich in de jaren vijftig voorbereiden op de haar toegewezen taak in het bondgenootschap. Het 'Legerplan 1950' vormde hiervoor de leidraad. Hierin stond onder anderen dat Nederland de beschikking moest krijgen over een legerkorps met één parate en drie mobilisabele infanteriedivisies en troepen voor de territoriale verdediging. Voor de Verbindingsdienst betekende dit het moeten formeren van parate en mobilisabele verbindingsafdelingen voor het legerkorps, de divisies en de Nationale Sector.

Behalve het formeren van eenheden gaf het Legerplan 1950 ook de aanzet voor het kiezen voor de Amerikaanse organisatievorm en Amerikaans militair materieel. Het materieel verkreeg Nederland via het zogenaamde 'Mutual Defense Assistance Plan' (Mars-hallhulp).

LK VDBBAT

De aangegane verplichtingen met de NAVO hielden tevens in meedoen aan de internationale herfstmanoeuvres en vooraf-

gaande daaraan eigen oefeningen houden. Dat gebeurde in eerste instantie onder commando van de Commandant Strijdkrachten te Velde (CSV).

Nederland beschikte tot voorjaar 1953 nog niet over parate grote eenheden waardoor noodgedwongen een beroep werd gedaan op mobilisabel personeel. Hetzelfde gold voor de verbindingsdienst eenheden die tijdens het vooroefenen en de grote internationale oefeningen verbindingssteun verleenden. De CSV maakte bij de oefeningen gebruik van een tijdelijk samengesteld verbindingsdetachement bestaande uit mobilisabel personeel aangevuld met kader en dienstplichtig personeel uit de opleidings-eenheden van de Verbindingsdienst. Op basis van de met dit detachement opgedane ervaringen werd in voorjaar 1953 begonnen met het formeren van een legerkorpsverbindingsbataljon met als taken:

- het tot stand brengen, bedienen en onderhouden van de verbindingen tussen de legerkorpsstaf en de rechtstreekse ondergeschikte en neven-eenheden van 1 LK;
- het voorzien in beperkte fotografie, bevoorrading en onderhoud van verbindingsmaterieel voor de legerkorpsstroepen.

Op 23 mei 1953 ging het bataljon, met een zeer klein paraat deel, een zelfstandige administratie voeren. Genoemde datum geldt in de meeste bronnen als oprichtingsdatum van het legerkorpsverbindingsbataljon, later 108 VbdBedBat. (Eén bron vermeldt als oprichtingsdatum 29 augustus 1953 tegelij-

kertijd met de sectie Vbdd van 1 LK.) Dit 'parate' bataljon, aangevuld met personeel uit opleidingseenheden, nam voor het eerst als eenheid deel aan de vooroefening Gren-del.

Ook voor de oefening Grand Repulse was de parate sterkte van het bataljon nog onvoldoende om de oefening goed te kunnen ondersteunen. Opnieuw moesten militairen van opleidingseenheden en gemobiliseerd personeel het bataljon op de gewenste sterkte brengen. Onder de herhalers waren bijvoorbeeld 150 chauffeurs die bij moesten springen omdat het parate personeel met de dubbelfunctie chauffeur nog geen opleiding daarvoor had gehad.

DE VERBINDINGEN

Voor aanvang van de oefening verzamelde het verbindingsbataljon zich in het gebied Ede - Driesprong. Het bataljon stond onder bevel van majoor P.M. Kautz omdat majoor Vader tijdelijk uitgeschakeld was door een jeepongeluk. Na verplaatsing met \pm 250 voertuigen naar het oefengebied waren het de lijncompagnieën die direct aan de slag moesten. In totaal legden zij tijdens de oefening ongeveer 800 km kabel uit voor de telefoon- en telexverbindingen. De B-Lnicie, samengesteld uit paraat en mobilisabel personeel, zorgde bijvoorbeeld voor de aanleg van de S4-kabelverbindingen in de CMA bij Bentheim.

Op de S4-kabel werd dikwijls draaggolfapparatuur aangesloten. Hierdoor was het mogelijk met de eindinstallaties TC-21 (de CF-1) vier telefoonkanalen tegelijk te gebruiken.

Meestal gebruikte men één van de telefoonkanalen met de TC-22 (de CF-2) voor vier telexkanalen. Op deze manier was het dus mogelijk drie telefoon- en vier telexkanalen tegelijk te benutten. Voor de verbindingen in de legerkorpscommandopost, het stafkwartier en voor de verbindingen in het legerkorpsvak was de S4 kabel het aange-wezen middel.

Een groot probleem tijdens de oefening vormde 's avonds en 's nachts de storing op de lijnverbindingen. Een andere moeilijkheid was de overbelasting van het telefoon-net door het beperkte gebruik van de overige verbindingmogelijkheden.

Ook het dikwijls falen van de lijntelexverbindingen, vooral door afregelingsproblemen bij de centrale BD-100, leverde de nodige hinder op.

Gedurende de hele oefening waren de radio- en de radiotelexverbindingen van matige kwaliteit.

De bij de oefening ingezette radioschakelverbindingen, met de eindstations AN/TRC-3 en de relayeerstations AN/TRC-4, deden dienst als aanvulling op de lijnverbindingen. Het nieuwe systeem, voornamelijk gebruikt voor verbinding met de divisies, de legerkorpsartillerie en het nevenlegerkorps, kende de nodige aanloopproblemen. Eén van de tekortkomingen was bijvoorbeeld het ontbreken van geschikte crypto-apparatuur. Daardoor moest het ver-sturen van alle geclassificeerde berichten via het kabelsysteem plaatsvinden.

Tijdens de opmars verplaatsten de legerkorpscommandopost en het stafkwartier van

Lingen naar Vechta over een afstand van ongeveer 80 km. Van Vechta moesten de S4-kabelverbindingen doorgetrokken worden naar de divisies. De hiervoor benodigde S4 kabel leverde het CMA-gebied door deze daar te vervangen door WD-1/TT.

Het functioneren van het Berichtenkantoor (BK) was ver beneden de maat. De volstreekte afwezigheid van procedures op dit niveau leidde zelfs tot persoonlijk ingrijpen van C-1 LK in de werkwijze bij de verbindingscentra.

Over de inzet van ordonnansen valt weinig te zeggen omdat de inzet daarvan geschiedde door de sectie AG van de legerkorpsstaf.

Duidelijk is dat diverse verbindingen tijdens de oefening niet goed functioneerden. Vooral de onervarenheid van het bataljon met oefeningen van dit formaat en de onbekendheid met de werkwijze van een grote staf speelden hierbij een rol. Bovendien veroorzaakten de (snelle) verplaatsingen over grote afstanden forse problemen waarbij onder anderen bleek dat lijnverbindingen volstrekt tekort schoten bij dit soort operaties.

DE VELDPOST

101 Veldpostdetachment was een mobilisabele eenheid met een sterkte van 2 officieren, 5 onderofficieren en 44 overigen. Commandant was reserve-kapitein E. Kosters die, evenals ongeveer de helft van het gemobiliseerde personeel, werkte bij de PTT. De veldpost maakte gebruik van NAPONummer 201 voor de legerkorpstroepen en

NAPO-251 voor de 4e Infanteriedivisie. De post werd 's morgens per trein vanuit Utrecht naar Enschede vervoerd. Van hier bracht een 3-tonner de post naar het legerkorpsveldpostkantoor in de CMA.

Het detachement richtte bij de aanvullingsplaatsen twee vooruitgeschoven veldpostkantoren in. Facteurs, meegekomen met de fouragewagens voor de bevoorrading, namen hier de postzakken voor hun onderdeel in ontvangst. De post van de oefenende militairen volgde dezelfde weg in omgekeerde richting (*Legerkoerier, jaargang 3 nr. 9, september 1953*).

NABESCHOUWING

In een artikel over de oefening (*Militaire Spectator, jaargang 123 nr. 1, januari 1954*) schreef de legerkorpscommandant: 'De verbindingen hebben ook dit jaar nog grote moeilijkheden gegeven'. Als oorzaken noemde hij daarvoor:

- het personeel dat gebruik moet maken van de verbindingen is nog altijd niet "signal minded." Het persoonlijk hanteren van de radio door de commandanten en stafofficieren laat nog steeds veel te wensen over;
- dat bij de stafbesprekingen dikwijls de verbindingsman ontbreekt. De beschikbaarheid van verbindingen schiet veelal tekort als niet tijdig bekend is waar deze moeten komen;
- het voeren van veel onnodige en vaak veel te lange gesprekken;
- het tekortschieten van de discipline van het verbindingspersoneel vooral bij radiogebruik;
- dat het personeel onvoldoende geoefend en ervaren is in het kiezen van goede opstellingen voor de verbindingsmiddelen en het bedienen van het ingewikkelde materieel. C-1 LK vraagt zich zelfs af of daarom niet overwogen moet worden op veel grotere schaal met beroepspersoneel te werken.

De legerkorpscommandant spreekt vrij algemeen over de verbindingen. Onderbelicht blijven daardoor de moeilijkheden die zich voordeden bij de door het personeel van de Verbindingsdienst verzorgde verbindingen. Verslaggevers van de bij de oefening aanwezige Nederlandse Dagbladpers zijn wat explicieter. Zij spreken over de zeer slechte verbindingen tijdens de oefening van het 1e Nederlandse Legerkorps daarbij verwijzend naar het oordeel van de bevoegde autoriteiten. De Telegraaf is daarbij opvallend mild met: 'De Verbindingsdienst liet nog wel eens een steekje vallen!' (*Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Dossiernummer 175, map 15a*).

HET FOTOALBUM

Tijdens de oefening Grand Repulse maakte

de Leger Film- en Fotodienst (LFFD) foto's van activiteiten van de Verbindingsstroepen. Meer dan 100 foto's met impressies van de oefening kregen een plaatsje in een fotoalbum. Officieren van de Verbindingsdienst schonken dit album na afloop van de oefening aan de voormalige Inspecteur generaal-majoor J.J. Marlet.

Eind 1984 begin 1985 dook dit fotoalbum weer op maar wel in een vuilniscontainer. Gelukkig was er een oplettende adjudant-onderofficier van de Koninklijke Marechaussee te Venray die het album aantroef en er voor zorgde dat het in het Museum Verbindingsdienst terecht kwam.

Op de foto's is iets te zien over deelnemend personeel, de wijze van gebruik van verbindingsmaterieel te velde, gecamoufleerde voertuigen, de inrichting van bivakken, enzovoort. Voor de militair van nu, gewend aan alle comfort van de huidige tijd, geeft het fotoboek een verhelderend beeld over hoe zijn voorgangers toen met 'primitieve' middelen te velde opereerden.

SAMENHANG

De oefening Grand Repulse heeft een belangrijke aanzet gegeven voor de latere ontwikkeling van de 'parate' verbindingseenheden. Naar aanleiding van de ervaringen opgedaan bij de inzet van het legerkorpsverbindingsbataljon is veel in gang gezet. Aanpassing van de organisatie van het bataljon, verbetering van de opleidingen, het ontwikkelen van betere procedures en vooral de verdere ontwikkeling van het straalzendersysteem en het gebruik van telex. Maar ook zeer belangrijk was dat de verbindingsofficieren bij de staven voortaan veel eerder bij de operatieplannen betrokken raakten en daardoor hun 'verbindingen' beter konden voorbereiden. Eén en ander bleek al bij de oefening 'Battle Royal', waar 1 LK in september 1954 aan deelnam, haar vruchten af te werpen. Commandant 1 LK complimenteerde de Verbindingsstroepen na afloop van die oefening met de mededeling dat naar zijn mening de verbindingen over de gehele lijn uitstekend hadden gewerkt. Van het optreden van het legerkorpsverbindingsbataljon tijdens haar inzet bij de oefening Grand Repulse zijn in het fotoalbum nog beelden terug te vinden. De samenhang tussen deze drie elementen is daardoor verklaard.

